

5.5.2004

2809/4/02

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Ilkka Rautio

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Matti Vartia

POISTUMISLUPA-ANOMUSTEN KÄSITTELYVELVOLLISUUS

1

KANTELU

Arvostelitte kirjeessänne A:n vankilan notaarin B:n menettelyä poistumislupa-anomukseenne käsittelyä koskevassa asiassa. Kerroitte hänen kieltäytyneen käsittelemästä jättämäanne poistumislupa-anomusta, jossa anoitte lupaa osallistua lapsenlapsenne ristiäisiin. Kirjeenne mukaan hän oli perustellut menettelyään sillä, että poistumislupa-anomukseenne perusteeksi esittämänne syy ei ollut riittävän tärkeä ja että edellisestä tärkeästä syystä myönnetystä poistumisluvastanne ei ollut kulunut riittävästi aikaa. Pyydätte selvittämään, onko jossain säännöksessä määritelty aikaväli, joka täytyy olla kulunut edellisestä tärkeästä syytä myönnetystä poistumisluvasta ennen kuin seuraava anomus voidaan käsitellä.

Katsoitte myös, että Teitä ei olisi poistumislupien myöntämisessä kohdeltu yhdenvertaisesti verrattuna erääseen toiseen vankiin.

3

RATKAISU

Olen tutkinut asianne, mutta en ole havainnut siinä oikeusasiamiehen toimenpiteitä edellyttävää lainvastaista menettelyä tai velvollisuuden laiminlyöntiä.

Saatu selvitys antaa kuitenkin aihetta saattaa Rikosseuraamusviraston sekä A:n vankilan johdon tietoon oheinen käsitykseni säännösten tulkinnasta koskien poistumislupa-anomusten palauttamista käsittelemättömänä.

Tätä kannanottoani perustelen seuraavasti.

Perustuslain (PL) 21 §:n mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsiteltyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa. Oikeusministeriön vankeinhoito-osasto on antanut määräyksen nro 8/011/95 poistumisluvan myöntämisestä vangille. Sen 6 §:n mukaan poistumislupa-anomukset on käsiteltävä viivytyksettä. Pykälän ohjeellisen osan mukaan jos vangin tärkeästä syystä tai rangaistusajan pituuden vuoksi tekemä poistumislupa-anomus on hylätty, uutta anomusta ei ole

vankilassa ratkaistava eikä vankeinhoito-osaston ratkaistavaksi lähetettävä ennen kuin hylkäävän päätöksen tekemisestä on kulunut kuukausi. Poikkeuksia on tehtävä vain, jos siihen on painava syy (esimerkiksi vanki anoo poistumislupaa tärkeästä syystä, joka saattaa olla tärkeä todenperäinen ja kiireellinen taikka jos vangin rangaistuksen pituuteen perustuva anomus on hylätty vain anomuksen ennenaikaisuuden vuoksi ja poistumisluvan myöntäminen näyttää todennäköiseltä).

Selvityksen mukaan ette ollut jättänyt poistumislupa-anomusta ristiäisiin, mutta on mahdollista, että poistumisluvasta on keskusteltu kanssanne. Selvityksessä kiistetään, että laitoksessa olisi kieltäydytty käsittelemättä poistumislupa-anomustanne tai että anomus olisi palautettu Teille käsittelemättömänä. Selvityksen mukaan tällöin poistumislupa-asiakirjanne kanteen olisi myös tehty merkintä anotusta ajankohdasta ja anomuksen palauttamisesta. Mikäli anomus olisi palautettu Teille käsittelemättömänä, Teillä olisi myös annettu liitteenä olevan kaltainen kirjallinen ilmoitus asiasta.

Käsitykseni mukaan olisi todennäköistä, että mikäli anomukseenne olisi jätetty käsittelemättä, siitä olisi tehty edellä mainittu merkintä poistumislupa-asiakirjoihin. Asiakirjoissa ei ole kuitenkaan merkintää asiasta. Käytettävissä olevan selvityksen perusteella katson jääneen näyttämättä, että olisitte jättänyt käsiteltäväksi sellaisen poistumislupa-anomuksen, joka notaari B:n olisi tullut käsitellä.

Kysymykseenne tärkeästä syystä myönnettävien poistumislupien käsittelyvälistä totean, että säännökset eivät mahdollista tärkeästä syystä anotun poistumisluvan käsittelyn lykkäämistä sillä perusteella, että edellisestä tärkeästä syystä myönnetystä poistumisluvasta ei olisi kulunut tiettyä aikaa. Säännös sen sijaan mahdollistaa sen, että vangin tärkeästä syyn perusteella jättämää poistumislupa-anomusta ei ratkaista ennen kuin hylkäävän päätöksen tekemisestä on kulunut kuukausi. Säännöksen mukaan asiaa ratkaistaessa on tällöin kiinnitettävä huomiota syyn tärkeyteen, todenperäisyyteen ja kiireellisyyteen.

Yhdenvertaisen kohtelun osalta viittaan selvityksessä esitettyyn. Asiassa ei ole aihetta epäillä lainvastaista menettelyä.

Katson kuitenkin, että selvityksestä ilmenevä laitoksen käytäntö palauttaa poistumislupa-anomuksia käsittelemättöminä takaisin vangille, mikäli edellisestä hylkäävästä päätöksestä ei ole kulunut kuukautta, on ongelmallinen.

Lausunnossa poistumislupa-anomusten palauttamismenettelyä on perusteltu mm. hallinnon sujuvuudella. Menettelyn ei myöskään katsottu vaarantavan vangin oikeusturvaa, koska anomus on kuitenkin alustavasti tutkittu määräysten edellyttämällä tavalla ennen sen palauttamista. Vangille ilmoitetaan myös toimenpiteen syyt ja perusteet kirjallisesti, asiasta tehdään merkintä asiakirjoihin ja vanki voi jättää uuden poistumislupa-anomuksen kuukauden määräajan kuluttua.

Minulla ei ole aihetta epäillä menettelylle esitettyjen perusteiden todenmukaisuutta. Menettely epäilemättä helpottaa tilannetta varsinkin tapauksissa, joissa vangit lyhyen ajan sisällä toistuvasti anovat uusia poistumislupia.

Edellä mainittujen säännösten mukaan vangilla on oikeus saada poistumislupa-anomuksensa asianmukaisesti käsitellyksi. Uuden 1.1.2004 voimaan tulleen hallintolain 23 §:ssä säädetään myös, että asiat on käsiteltävä ilman aiheetonta viivytystä. Lain esitöissä (HE: 72/2002, vp. s. 75) on todettu, että pykälä ilmentää myös vaatimusta käsittelyvelvollisuudesta. Tämän periaatteen ydinsisällöksi katsottiin, että viranomaisen tulee tutkia jokainen sille tehty vaatimus ja antaa siihen aineellinen ratkaisu. Pykälällä todettiin vahvistettavan PL 21 §:n käsittelyvelvollisuutta koskeva pääsääntö.

Säännönmukaisten muutoksenhakekeinojen käyttämisen edellytyksenä on, että viranomaisen on käsitellyt asian ja antanut siihen ratkaisun. Tällä hetkellä ei ole annettu erityisiä säännöksiä muutoksenhausta poistumislupapäätöksiin. Tietojeni mukaan uudessa vankeuslaissa suunnitellaan vangeille annettavaksi melko laaja muutoksenhakuoikeus poistumislupapäätöksiin. Tällä hetkelläkään ei voida tosin pois sulkea sitä, että poistumislupapäätöksestä tehty valitus otettaisiin hallinto-oikeudessa tutkittavaksi suoraan perustuslain 21 §:n nojalla. Edellä mainittu korostaa käsittelyvelvollisuuden noudattamisen tärkeyttä ja merkitystä.

Todettakoon vielä, että toisin kuin laitoksen selvityksessä katsottiin, edellä mainitussa oikeusministeriön määräyksessä ei säännellä sitä, että anomus voitaisiin palauttaa käsittelemättömänä vangille. Säännöksen sanamuodon mukaan siinä mahdollistettaisiin vain se, että tietyissä tapauksissa voidaan poiketa anomuksen viivytyksettömästä käsittelystä ja siirtää anomuksen ratkaisua jankkohtaa eteenpäin.

Vaikka sinällään voin hyvin ymmärtää laitoksen menettelylle esitetyt perusteet, en kuitenkaan katso, että säännökset mahdollistaisivat kyseisen menettelyn. Käsittelemättömänä palauttaa vangille sillä perusteella, että hylkäävästä päätöksestä ei ole kulunut tiettyä aikaa ja että anomuksessa ei ole esitetty riittävän painavaa syytä kuukauden käsittelyvälistä poikkeamiseen. Käsittelemättömänä palauttamisen ilman asianmukaista käsittelyä on mahdollista vain tapauksissa, joissa vanki esittää asiaa koskevan pyynnön tai antaa sille suostumuksensa.

4

TOIMENPITEET

Saatan edellä esittämäni käsityksen poistumislupa-anomusten käsittelyvelvollisuudesta Rikosseuraamusviraston, A:n vankilan johtajan ja notaarin B:n tietoon lähettämällä heille jäljennöksen tästä päätöksestäni.